

COVENANT & CONVERSATION

RAV SACKS İLE İNANCI PERAŞADA BULMAK

“Covenant & Conversation yazı dizisine yaptıkları cömert bağış için Maurice Wohl Charitable Foundation'a teşekkür ederim. Maurice ileri görüşlü bir hayırseverdi. Eşi Vivienne son derece mütevazıydı. Adanmışlık ve zarafetin benzersiz bir birlikteliğiydiler ve yaşamak onlar için vermek demektir.”

Vayıslah 5780

Artık Yaakov olarak Çağrılmayacaksın

Bu haftanın peraşası ile ilgili bir unsur yorumcuların uzun süre akıllarını karıştırmıştır. Adsız hasmı ile güreşinin ardından Yaakov'a şöyle dedi: “İsmin bundan sonra Yaakov olmayacak, İsrail olacak, çünkü İlahi varlıklarla ve insanla mücadele ettin ve galip geldin” (Bereşit 32:29). Veya “Bundan sonra ismin Yaakov olarak söylenmeyecek, İsrail olarak söylenecek. T.nrı ve insan önünde büyük (sar) oldun. Kazandın”.

Bu isim değişikliği bir değil iki kere önümüze çıkar. Esav ile karşılaşmanın ve Dina ve Şehem ile olan bölümün ardından T.nrı Yaakov'a Bet El'e gitmesini söyledi. Daha sonra şunu okuruz:

“Padan Aram'dan döndüğünde T.nrı Yaakov'a göründü ve onu mübarek kıldı. T.nrı ona ‘Adın Yaakov'du, *ancak bundan sonra Yaakov diye çağrılmayacaksın; ismin İsrail olacak*’. T.nrı ona İsrail adını verdi” (Bereşit 35:9-10)

Öncelikle bunun var olan bir ismin bir harf eklenerek veya değiştirilerek düzenlenmesi olmadığını söylemeliyiz. T.nrı Avram'ın ismini Avraam yapmıştı ve Saray'ı da Sara olarak değiştirmişti. Bu tamamen yeni bir isimdir, sanki bize bunun tam bir karakter değişikliği olduğuna işaret eder. İkinci olarak, gördüğümüz gibi, isim değişikliği bir değil iki kere olmuştur. Üçüncü olarak – ki bu en büyük muammadır – *isminin artık Yaakov olmayacağını iki kere söylemesine rağmen, Tora onu Yaakov olarak çağırma devam etmektedir*. T.nrı bizzat onu Yaakov çağırır. Biz de, Avraam'ın, Yitshak'ın ve Yaakov'un T.nrı'sına her dua ettiğimizde, onu bu şekilde çağırırız. Tora bize iki defa artık onun Yaakov olarak çağrılmayacağını söyledikten sonra nasıl bu mümkün olabilir?

Radak “ismin bundan sonra Yaakov olarak çağrılmayacak” pasuğunun “ismin bundan sonra *sadece* Yaakov olarak çağrılmayacak” anlamına geldiğini öne sürmüştür. Bir başka ismin daha olacak. Bu zekice bir yorumdur ancak pasuğun basit anlamının biraz dışındadır. Sforno “Maşiah zamanında ismin artık Yaakov çağrılmayacak” diye yorumlar. Bu yorum da biraz pürüzlüdür. Tora'da kullanıldığı şekilde, tersi özellikle belirtilmediği sürece, gelecek zaman kipi uzak geleceği değil, yakın geleceği kasteder. Söz konusu Yaakov'un karakteri ve kardeşi Esav ile olan ilişkisi olduğunda bu diğer birçok gizemden bir tanesidir. Onlar hakkındaki hikayeleri anlamak öylesine zordur ki, bunları anlamlandırmak için, Yahudi geleneği bu hikayeleri kalın bir Midraş tabakası ile kaplamıştır. Bu midraşlar Esav'ı neredeyse mükemmel bir şekilde kötü ve Yaakov'u neredeyse mükemmel bir şekilde iyi gösterir. Bu Midraşlara eğitimsel sebeplerle net bir şekilde ihtiyaç vardır. Tora'da betimlendiği şekilde Esav ve Yaakov, genç dimağlar için, basit ahlaki derslerin konusu olamayacak kadar ayrıntılı ve karmaşıktır. Maharatz Chajes, Midraş'ın bize bu sebeple siyah ve beyaz bir dünya arz ettiğini açıklar.

Buna karşın Tora çok daha üstü kapalıdır. Esav'ın kötü Yaakov'un iyi olduğunu belirtmez. Bunun yerine iki farklı tip insan olduklarını gösterir. Aralarındaki tezat Nietzsche'nin Yunan şahsiyetleri Apollo ve Dionysus arasında yaptığı ayırma benzer. Apollo akıl, mantık, düzen, irade gücünü temsil eder. Dionysus ise duygu, tutku, vahşilik ve kaosu simgeler. Apollo tarzı kültürler sınırlama ve tevazuya değer verirler. Dionysus tarzı kültürler için ise gösteriş ve aşırılık önemlidir. Yaakov Apollon, Esav ise Dionysus tarzıdır.

Ya da Esav Avcı'yı simgeliyor olabilir. Avcı birçok kültürde kahraman olarak görülür ancak çiftçi ve çobanların zirai ve pastoral etiğini temsil eden Tora'da böyle değerlendirilmez. Avcı, toplayıcı toplumların çiftçi çoban toplumlarına dönüşmesi ile, artık bir kahraman değil, hatta vahşi bir kişilik olarak görülür. Özellikle de Esav'ın durumunda olduğu gibi bu vahşi kişilik birden öfkeyle parlayan bir mizaçla birleştiğinde. Aslında 'Esav kötü, Yaakov iyi' tanımlamasından çok şu doğrudur: Esav geçmiş dünyayı, Yaakov ise, bazen tereddütlü ve korkarak da olsa, yeni yaratılacak, maneviyatı kökünden farklı, yeni ve zorlu bir dünyayı temsil eder. Yaakov ve Esav'ın ikiz oldukları gerçeği esastır. Onların ilişkileri kardeş rekabetinin klasik örneklerinden biridir. Onların hikayelerini anlamadaki kilit nokta Rene Girard'ın mimetik (öykünmeci) arzu olarak adlandırdığı şeydir: sadece başkası ona sahip olduğu için, onun olanı arzulamak. Sonuç olarak, bu başkası olma arzudur.

Yaakov isminin simgelediği budur. Bu ismi kardeşi Esav'ın topuğunu tutarak doğduğu için almıştır. Gençlik yıllarının önemli olayları sırasında onun duruşu sürekli buydu. Kardeşinin behorluk hakkını satın aldı. Kardeşinin kıyafetlerini giydi. Annesinin isteği üzerine, kardeşinin berahasını aldı. Babasının "Kimsin sen, oğlum?" sorusuna "Ben Esav'ım, ilk doğanın (behorun)" cevabını verdi. Yaakov Esav olmak isteyendi. Neden? Çünkü Esav'da Yaakov'da olmayan bir şey vardı: babasının sevgisi. "Av eti yemeyi seven Yitshak Esav'ı severdi, ama Rivka Yaakov'u severdi".

Tüm bunlar Yaakov ve bilinmeyen yabancı arasındaki büyük güç maçından sonra değişti. O zaman ona isminin artık İsrail olacağı söylendi. Bu ismin belirtilen açıklaması şöyledir: "çünkü T.nrı ile ve insanla güreştin ve galip geldin". Bu isim iki diğer anlamı da yansıtır. *Sar* "prens, saltanat", *yaşar* "doğru" anlamına gelir. Bu ikisi de "Yaakov" ismi ile, yani "kardeşinin topuğunu tutan" ile ağır bir tezat içindedir.

Öyleyse önce yabancı, sonra T.nrı'nın Yaakov'a söylediğini nasıl anlamalıyız? *Bir bildiri olarak değil de bir talep, bir meydan okuma, bir davet olarak*. "Bundan sonra Yaakov olarak çağrılmayacaksınız, İsrail olarak çağrılacaksınız" pasuğunu böyle okumayın. Şöyle okuyun: "Bundan sonra isminin Yaakov olmasına **müsaade etme**, ismin İsrail **olmalı**". Bu şu anlama gelir: "İnsanların seni böyle çağırabilecekleri şekilde hareket et". *Bir prens ol. Asil ol. Dik ol. Kendin ol. Başkası gibi olmaya özlem duyma*. Zamanla ortaya çıktığı üzere bu sadece o zamanın bir mücadelesi değildir, Yahudi geleceğinde birçok kere bu sorunla karşılaşmıştır. Genellikle, Yahudiler kendileri olmaktan memnundular. Ancak bazen, entelektüel, kültürel, hatta manevi başarıları inkâr edilemeyecek kültürlerle temas etmişlerdir. Bu onları beceriksiz, alçak, şehre ilk defa gelmiş bir köylü gibi hissettirmiştir. Yahudiler kendilerini Yaakov'un durumunda bulmuşlardır. Başka biri olmak istemişlerdir.

İlk defa bunu Ezekeil Peygamber'in sözlerinde görürüz: "Tahtaya ve taşa tapan milletler gibi, dünya insanları gibi olmak istiyorum" diyorsun. Ama aklında olan hiçbir zaman gerçekleşmeyecek." (Ezekeil 20:32). Babil'de halk, askeri ve ekonomik başarısı, kendi sürgün ve yenik durumlarıyla son derece büyük bir tezat oluşturan etkileyici bir imparatorlukla karşılaştı. Bazıları artık Yahudi olmak istemediler, başka biri olmak istediler, herhangi biri.

Aynı durum Yunan zamanında da geçerliydi. Bazı Yahudiler Helenize oldular. Bunu Jason ve Menelaus gibi Kohen Gadol isimlerinden anlıyoruz. Buna karşı açılan savaş Hanuka hikayesidir. Benzer bir durum da Roma zamanında yaşanmıştır. Josephus diğer tarafa geçenlerden biriydi, yine de Yahudiliğin bir savunucusu olarak kalmaya devam etti.

Aydınlanma döneminde bu durum tekrar yaşandı. Yahudiler Avrupa kültürüne âşık oldular. Kant ve Hegel gibi filozoflara, Goethe ve Schiller gibi şairlere, Mozart ve Beethoven gibi müzisyenlere hayran oldular. Bazıları bunu, sadakatle, bir öğreti, bir eylem olarak Yahudilik ile kaynaştırabildi – buna örnek olarak Rabi Samson Raphael Hirsch ve Rabi Nehemiah Nobel'i verebiliriz. Ancak bazıları bunu yapamadılar. Cemaatten ayrıldılar. İsimlerini değiştirdiler. Kimliklerini sakladılar. Hiçbirimiz yaptıklarını eleştirme hakkına sahip değiliz. Entelektüel mücadele, sosyal değişiklik ve yakıcı antisemitizmin birleşik etkisi son derece büyüktü. Yine de bu bir Yaakov tepkisidir, bir İsrail tepkisi değildir.

Bu durum, bugün Yahudi dünyasında geniş bir şekilde olmaya devam ediyor. Yahudiler beklenilenden daha başarılı oluyorlar. Yahudilik ise, bazı dikkate değer istisnalar dışında, beklenilenden daha az başarılı oluyor. Neredeyse her faaliyet alanının tepesinde veya tepesine yakın Yahudiler var ancak çoğu dini miraslarını ya terk etmişler ya da ona karşı kayıtsızlar. Onlar için Yahudi olmak zayıf bir etnisite, öyle ki geleceğe aktarmak için çok zayıf ve ilham vermek için çok boş.

Bugün sahip olduğumuza kavuşmak için çok bekledik ve tüm Yahudi tarihinde hiçbir zaman bu ikisine, İsrail devletinde bağımsızlık ve egemenlik ile diasporada özgürlük ve eşitliğe, aynı anda sahip olmadık. Atalarımızın yüz nesil boyunca dua ettikleri her şey bize verildi. Gerçekten, Lin Manuel Miranda'nın deyişiyle şansımızı çarçur mu edeceğiz? İsrail mi olacağız? Yoksa, üzülerek, başkası olmak isteyen Yaakov ismini henüz geride bırakmadığımızı mı göstereceğiz? Yaakov çok kez kendisi mi kardeşi mi olmak istediğinden

emin olmadığı için korkuyordu. Bu sebeple T.nrı ona “İsminin Yaakov olmasına müsaade etme, ismin İsrail olmalı” demiştir. Korktuğun zaman, kim olduğundan emin olmadığın zaman Yaakov’sun. İçinde, olduğun gibi, kuvvetliysen İsrail’sin.

Tora ve geleneğin hala, sadece İsrail ismini değil, Yaakov ismini kullanması bize problemin ortadan kalkmadığını göstermektedir. Görünüşe göre Yaakov bununla hayatı boyunca savaşmıştır ve bugün biz hala savaşmaya devam ediyoruz. Değişik olmak, azınlık olmak, kültür karşıtı olmak için cesaret gerekir. Şimdilik Esav gibi yaşamak veya Ezekeil’in dediği gibi “dünya halkları gibi olmak” kolaydır.

Meleğin başlattığı meydan okuma bugün hala yankılanıyor. Kim olduğundan utanan Yaakov muyuz? Yoksa inanç yolunda dimdik durma ve gururla yürüme cesaretine sahip İsrail miyiz?

Şabat Şalom

Jonathan Sacks

Rabbi Sacks'ın diğer makaleleri için lütfen www.rabbisacks.org sitesini ziyaret edin.

 @rabbisacks

© Rabbi Sacks Tüm hakları saklıdır.

Rabbi Sacks'ın Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir.

